

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2023. március 9.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 2008/48/EK irányelv – Fogyasztói hitelmegállapodások – Hatály – Elállási jog – A 14. cikk (7) bekezdése – Olyan időtartamot előíró nemzeti rendelkezések, amelynek során a szerződés teljesítése nem kezdődhet meg – Az ilyen rendelkezések megsértésének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálatára és szankciójára vonatkozó nemzeti eljárási szabályok – 23. cikk – Hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók”

A C-50/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország) a Bírósághoz 2022. január 25-én érkezett, 2021. december 16-i határozatával terjesztett elő

a **Sogefinancement SAS**

és

RW,

UV

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: K. Jürimäe tanácselnök, M. Safjan (előadó), N. Piçarra, N. Jääskinen és M. Gavalec bírák,

főtanácsnok: L. Medina,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett írásbeli észrevételeket:

– a Sogefinancement SAS képviselőjében S. Mendès-Gil avocat,

* Az eljárás nyelve: francia.

- a francia kormány képviselőjében A.-L. Desjonquères és N. Vincent, meghatalmazotti minőségben,
- a finn kormány képviselőjében A. Laine, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében G. Goddin és N. Ruiz García, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályaon kívül helyezéséről szóló 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 133., 66. o.; helyesbítések: HL 2009. L 207., 14. o.; HL 2010. L 199., 40. o.; HL 2011. L 234., 46. o.) 23. cikkének értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet az egyrészről a Sogefinancement SAS, másrészről RW és UV közötti, a Sogefinancement által ez utóbbiaknak nyújtott személyi kölcsön fennmaradó összegének kifizetésére irányuló kérelem tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 2008/48 irányelv (9) és (10) preambulumbekzdése a következőképpen szól:
  - „(9) Teljes harmonizációra van szükség annak biztosítására, hogy a Közösségben valamennyi fogyasztó érdekeit magas szinten és egyenlő módon védelmezzék, illetve, hogy valódi belső piacot lehessen létrehozni. Ezért a tagállamok nem tarthatnak fenn vagy vezethetnek be olyan nemzeti rendelkezéseket, amelyek eltérnek az ezen irányelvben meghatározottaktól. [...] Ilyen harmonizált rendelkezések hiányában a tagállamok szabadon tarthatnak fenn vagy vezethetnek be nemzeti jogszabályokat. [...]
  - (10) Az ezen irányelvben szereplő meghatározások kijelölik a harmonizáció alkalmazási körét. A tagállamoknak az irányelv rendelkezései végrehajtására vonatkozó kötelezettségét éppen ezért az irányelvnek az e meghatározások által kijelölt alkalmazási körére kell korlátozni. [...]
- 4 Az említett irányelvnek „Az elállás joga” című 14. cikke a következőképpen rendelkezik:
  - „(1) A fogyasztó tizennégy naptári napon belül indokolás nélkül elállhat a hitelmegállapodástól.
[...]

(7) E cikk nem érinti a nemzeti jog azon rendelkezéseit, amelyek olyan időtartamot írnak elő, amelynek során a szerződés teljesítése nem kezdődhet meg.”

- 5 Ezen irányelv „Harmonizáció és az irányelv kötelező jellege” című 22. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„Amennyiben ez az irányelv harmonizált rendelkezéseket tartalmaz, a tagállamok nem tarthatnak fenn vagy a nemzeti jogukba nem vezethetnek be az ebben az irányelvben meghatározottaktól eltérő rendelkezéseket.”

- 6 Ugyanezen irányelv „Szankciók” című 23. cikke ekképp rendelkezik:

„A tagállamoknak meg kell állapítaniuk az ezen irányelv alapján elfogadott nemzeti rendelkezések megszegése esetén alkalmazandó szankciókra vonatkozó szabályokat, és minden szükséges intézkedést meghoznak azok végrehajtásának biztosítására. Az előírt szankcióknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük.”

A francia jog

- 7 A code de la consommation (fogyasztóvédelmi törvénykönyv) 2016. július 1-je előtti változatának (a továbbiakban: fogyasztóvédelmi törvénykönyv) L. 311-14. cikke előírta:

„A szerződésnek az adós általi elfogadásától számított hét napon belül sem a hitelező, sem az adós nem teljesíthet semmilyen formában és semmilyen jogcímen semmilyen kifizetést a másik fél részére vagy javára.

Ugyanezen időszakban a szóban forgó ügylet címén az adós letétbe sem helyezhet pénzt a hitelező részére vagy javára.

Ha az adós a bankszámlájára vonatkozóan beszedési megbízást ad, ennek érvényessége és hatályosulása a hitelmegállapodás érvényességi és alkalmazási feltételeitől függ.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 8 2011. november 5-én a Sogefinancement 15 362,90 euró összegű fogyasztói kölcsönszerződést kötött RW-vel és UV-vel, amelyet 84 havi részletben kellett visszafizetni (a továbbiakban: szóban forgó hitelszerződés). 2015. október 20-án a felek megállapodtak a tartozás átütemezésében.

- 9 A Sogefinancement társaság által benyújtott, elsődlegesen RW-nek és UV-nak a fennmaradó összeg kifizetésére való kötelezése iránti keresettel kapcsolatban a tribunal d’instance du Raincy (raincyi különös hatáskörű elsőfokú bíróság, Franciaország) 2018. január 25-i ítéletében a szóban forgó hitelszerződés semmisségének kimondásával egyidejűleg ez utóbbiakat kizárólag a kapott tőkeösszeg visszafizetésére kötelezte. E célból e bíróság hivatalból hozta fel a fogyasztóvédelmi törvénykönyv L. 311-14. cikkének megsértésére alapított jogalapot, megállapítva, hogy ellentétben az e rendelkezés által a nemzeti közrendre vonatkozóan előírtakkal, a szóban forgó hitelszerződés tárgyát képező pénzeszközöket a hitelajánlat elfogadását követő hét napon belül folyósították RW és UV részére.

- 10 A Sogefinancement ezen ítélettel szemben fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a cour d'appel de Paris-hoz (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország), arra hivatkozva egyrészt, hogy a szóban forgó hitelszerződés semmisségét nem lehet hivatalból figyelembe venni a fogyasztók számára az ilyen szerződés megsemmisítésének kérelmezésére előírt ötéves elévülési időn túl. Másrészt e társaság úgy véli, hogy a közrend védelmét szolgáló nemzeti rendelkezés alapján kizárólag a felek hivatkozhatnak valamely szerződés semmisségére.
- 11 A kérdést előterjesztő bíróság, megjegyezve, hogy a fogyasztóvédelmi törvénykönyv L. 311-14. cikke a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdése által a tagállamok számára biztosított mozgástér keretébe illeszkedik, emlékeztet többek között arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az észszerű mértékben meghatározott elévülési idő megállapítása megengedhető, amennyiben az annak megakadályozását szolgálja, hogy valamely szerződés határozatlan ideig vitatható legyen, és így figyelembe veszi a jogbiztonság elvét.
- 12 Ezenkívül úgy véli, hogy ha a bíróság a szerződés semmisségét a fogyasztó erre irányuló kérelme vagy beleegyezése nélkül mondja ki, az sértené a rendelkezési elvet, amellyel ellentétes a viszontkereset bíróság általi kezdeményezése, valamint sértené az egyéni és a kollektív jogbiztonság elvét.
- 13 E körülmények között a cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:
- „1) A jogbiztonság és az államok eljárási autonómiájának elvére tekintettel ellentétes-e a [2008/48] irányelv 23. cikkéből következő szankció tényleges érvényesülésének elvével az, hogy a bíróság hivatalból ne hozhassa fel a fent hivatkozott irányelv 14. cikkéből eredő, és a belső jogban a szerződés semmisségével szankcionált nemzeti jogi rendelkezést a hitelmegállapodás semmisségének a fogyasztó általi – kereset vagy kifogás útján történő – kérelmezésére nyitva álló ötéves elévülési időn túl?
- 2) A jogbiztonság és az államok eljárási autonómiájának elvére, valamint a rendelkezési elvre tekintettel ellentétes-e a [2008/48] irányelv 23. cikkéből következő szankció tényleges érvényesülésének elvével az, hogy a bíróság ne mondhassa ki a hitelszerződés semmisségét azt követően, hogy hivatalból felhozta a fent hivatkozott irányelv 14. cikkéből eredő belső jogi rendelkezést, anélkül hogy a fogyasztó kérte volna e semmisnek nyilvánítást, vagy legalábbis abba beleegyezett volna?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az elfogadhatóságról

- 14 Mind a francia kormány, mind az Európai Bizottság kétségeit fejezi ki az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságát illetően.
- 15 Mindenekelőtt a francia kormány úgy véli, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdése nem ír elő semmilyen anyagi jogi szabályt a fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozóan, és következésképpen a fogyasztóvédelmi törvénykönyv L. 311-14. cikke nem minősíthető a 2008/48 irányelv 23. cikke alapján „elfogadott” nemzeti rendelkezésnek. E körülmények között

- az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések csupán az elévülésre és a nemzeti bíróság feladatkörére vonatkozóan az alapeljárásban a kérdést előterjesztő bíróság által alkalmazandó különböző nemzeti jogi szabályok közötti normatív konfliktus feloldására irányulnak.
- 16 Ebben a tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikk alapján létrehozott együttműködés keretében az alapügyben eljáró és a meghozandó bírósági határozatért felelős nemzeti bíróság kizárólagos feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel megítélje mind az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szükségességét az ügydöntő határozat meghozatalához, mind a Bíróság elé terjesztett kérdések relevanciáját. Következésképpen, ha a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (2022. július 14-i Volkswagen ítélet, C-134/20, EU:C:2022:571, 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
  - 17 Ebből következően az uniós jogra vonatkozó kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem Bíróság általi elutasítása csak abban az esetben lehetséges, amennyiben nyilvánvaló, hogy az uniós jog értelmezése, amelyet a nemzeti bíróság kért, nem függ össze az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, illetve ha a szóban forgó probléma hipotetikus jellegű, vagy a Bíróság nem rendelkezik azon ténybeli és jogi elemek ismeretével, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a feltett kérdésekre hasznos választ adjon (2022. július 14-i Volkswagen ítélet, C-134/20, EU:C:2022:571, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
  - 18 Márpedig a jelen esetben nem ez a helyzet.
  - 19 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések ugyanis a 2008/48 irányelv 14. cikke (7) bekezdése hatályának pontosítására vonatkoznak, annak meghatározása érdekében, hogy az e rendelkezés által a tagállamoknak biztosított lehetőség keretében elfogadott vagy fenntartott nemzeti rendelkezés hitelező általi megsértésének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálatára és szankciójára vonatkozó nemzeti eljárási szabályok az említett irányelv hatálya alá tartoznak-e. Ebben az összefüggésben az említett 14. cikk (7) bekezdésének tulajdonítandó hatály kérdése nem hipotetikus kérdés, és nem is olyan kérdés, mely nincs semmilyen kapcsolatban az alapjogvita megoldásával.
  - 20 Ezt követően a francia kormány megjegyzi, hogy a felek nem értenek egyet a szóban forgó hitelszerződés alapján felvett összeg rendelkezésre bocsátásának pontos időpontjáról, így az alapügyben bizonytalanság áll fenn a fogyasztóvédelmi törvénykönyv L. 311-14. cikkében előírt határidő betartását illetően. A kérdést előterjesztő bíróság által majd végül elfogadott időpont függvényében az utóbbi által kért értelmezés tehát hipotetikusnak bizonyulhat.
  - 21 Jóllehet, a kérdést előterjesztő bíróság nem foglalt állást a szóban forgó hitelszerződés alapján nyújtott kölcsönösszeg rendelkezésre bocsátásának időpontjáról, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések relevanciájának vélelme – a jelen ítélet 17. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően – nem dönthető meg pusztán azon körülmény alapján, hogy az alapeljárásban részt vevő valamelyik fél egy bizonyos tényt vitat, amely fennállásának vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság, nem pedig a Bíróság feladata (lásd ebben az értelemben: 2020. október 1-jei A [A gyógyszerek online reklámozása és értékesítése] ítélet, C-649/18, EU:C:2020:764, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
  - 22 Végül a Bizottság úgy véli, hogy a második kérdés hipotetikusnak tűnik, mivel RW és UV kifejezetten jelezték, hogy beleegyeznek a szóban forgó hitelszerződés megsemmisítésébe.

- 23 E tekintetben elegendő megállapítani, hogy ez az esetleges beleegyezés nem teszi a második kérdést hipotetikussá. A jelen ítélet 16. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatnak megfelelően ugyanis a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az egyedül általa értékelhető tényállás alapján megvizsgálja, hogy e körülmény milyen esetleges hatással bír mind az előzetes döntéshozatal szükségességére, mind pedig a kérdésnek az általa elvégzendő felülvizsgálat tekintetében fennálló relevanciájára azon ítélet szempontjából, amellyel az alacsonyabb szintű bíróság hivatalból vizsgálta és szankcionálta a fogyasztóvédelmi törvénykönyv L. 311-14. cikkének megsértését.
- 24 Ilyen körülmények között az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatók.

Az ügy érdeméről

- 25 Két kérdésével, amelyeket célszerű együttesen vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikke (7) bekezdésének és 23. cikkének a tényleges érvényesülés elvével összefüggésben értelmezett rendelkezéseit úgy kell-e értelmezni, hogy az olyan nemzeti rendelkezés hitelező általi megsértését, amely olyan időtartamot ír elő, amely alatt a hitelszerződés teljesítése nem kezdődhet meg, egyrészt vizsgálhatja-e a nemzeti bíróság hivatalból, függetlenül egy öt éves elévülési időre vonatkozó nemzeti jogszabálytól, és másrészt e bíróság szankcionálhatja-e e megsértést a hitelszerződés megsemmisítésével, függetlenül azon nemzeti jogszabálytól, amely az ilyen megsemmisítést a fogyasztó erre irányuló kérelmétől vagy legalábbis beleegyezésétől teszi függővé.
- 26 E kérdések megválaszolásához előzetesen meg kell vizsgálni, hogy az olyan tagállami rendelkezés, mint a fogyasztóvédelmi törvénykönyv L. 311-14. cikke, amelynek elfogadását vagy fenntartását a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdése lehetővé teszi, ezen irányelv hatálya alá tartozik-e. Az ilyen rendelkezés hitelező általi megsértésének a nemzeti bíróság által hivatalból történő vizsgálatára és szankciójára vonatkozó nemzeti eljárási szabályoknak ugyanis csak e feltétel teljesülése esetén kell megfelelniük az említett irányelvből eredő követelményeknek.
- 27 E tekintetben egyrészt a 2008/48 irányelv (9) és (10) preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett 22. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy az ezen irányelv hatálya alá tartozó hitelmegállapodások tekintetében az irányelv teljes körű és – amint az az említett 22. cikk címéből következik – kötelező jellegű harmonizációt ír elő. Ebből következik, hogy az e harmonizáció által kifejezetten érintett területeken a tagállamok nem tarthatnak fenn vagy a nemzeti jogukba nem vezethetnek be az ebben az irányelvben meghatározottaktól eltérő rendelkezéseket (lásd ebben az értelemben: 2012. július 12-i SC Volksbank România ítélet C-602/10, EU:C:2012:443, 38. pont).
- 28 Másrészt a 2008/48 irányelv 14. cikke előírja a fogyasztó azon jogának gyakorlására vonatkozó feltételeket és részletes szabályokat, hogy a hitelszerződés megkötését követően elálljon a szerződéstől, (7) bekezdésében pedig pontosítja, hogy e cikk rendelkezései nem érintik azokat a nemzeti rendelkezéseket, amelyek olyan időtartamot írnak elő, amely alatt a hitelszerződés teljesítése nem kezdődhet meg.
- 29 Márpedig azáltal, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdése a tagállamok számára meghagyja a lehetőséget arra, hogy olyan időtartamot megállapító rendelkezéseket fogadjanak el vagy tartsanak fenn, amely időtartam alatt a szerződés teljesítése nem kezdődhet meg, a „nem érinti” kifejezés használata azt jelenti, hogy az ezen irányelv által a fogyasztó elállási joga területén megvalósított teljes körű és kötelező harmonizáció nem terjed ki a hitelszerződés teljesítése megkezdésének, és különösen a pénzeszközök hitelfelvevő rendelkezésére bocsátásának módjaira.

- 30 Ebből következik, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdése csupán elismeri a tagállamok azon lehetőségét, hogy az ezen irányelvvel létrehozott rendszer keretén kívül olyan időtartamot megállapító rendelkezéseket hozzanak, amely időtartam alatt a hitelszerződés teljesítése nem kezdődhet meg (lásd analógia útján: 2014. november 20-i Novo Nordisk Pharma ítélet, C-310/13, EU:C:2014:2385, 25. és 29. pont; 2019. november 19-i TSN és AKT ítélet, C-609/17 és C-610/17, EU:C:2019:981, 49. pont).
- 31 Továbbá a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdése szerinti nemzeti rendelkezés elfogadása vagy fenntartása nem érintheti és nem is korlátozhatja a fogyasztók említett 14. cikk szerinti elállási jogának tényleges gyakorlását, továbbá nem sértheti az említett irányelv többi rendelkezését, koherenciáját vagy az általa követett célokat (lásd analógia útján: 2014. november 20-i Novo Nordisk Pharma ítélet, C-310/13, EU:C:2014:2385, 28. és 31. pont; 2019. november 19-i TSN és AKT ítélet, C-609/17 és C-610/17, EU:C:2019:981, 51. pont). E tekintetben nincs jelentősége önmagában azon körülménynek, hogy az ilyen nemzeti rendelkezés hitelező általi megsértése megfoszthatja a fogyasztót a nemzeti jog által biztosított védelemtől.
- 32 A fentiekből következik, hogy amennyiben a tagállamok a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdésében számukra biztosított lehetőséggel élve olyan időtartamot előíró rendelkezéseket fogadnak el, amely időtartamon belül a hitelszerződés teljesítése nem kezdődhet meg, az ilyen rendelkezések hitelező általi megsértésének a nemzeti bíróság általi hivatalból történő vizsgálatára és szankciójára vonatkozó nemzeti eljárási szabályok a tagállamok számára fenntartott hatáskör gyakorlásába illeszkednek, és nem tartoznak az említett irányelv szabályozása alá, sem annak alkalmazási körébe (lásd analógia útján: 2019. november 19-i TSN és AKT ítélet, C-609/17 és C-610/17, EU:C:2019:981, 51. pont; 2021. június 10-i Land Oberösterreich [lakhatási támogatás] ítélet, C-94/20, EU:C:2021:477, 47. pont).
- 33 E körülmények között egyrészt nem kell vizsgálni, hogy a tényleges érvényesülés elvével ellentétes-e a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdése által a tagállamok számára biztosított mozgástér keretébe illeszkedő nemzeti jogi rendelkezések hitelező általi megsértésének a nemzeti bíróság általi hivatalból történő vizsgálatára és szankciójára vonatkozó nemzeti eljárási szabályok. Másrészt az ilyen nemzeti jogi rendelkezés nem tekinthető az említett irányelv 23. cikke értelmében ezen irányelv „alapján” elfogadottnak, így nem szükséges e cikket értelmezni annak meghatározása érdekében, hogy azzal ellentétes-e az említett nemzeti jogi rendelkezés megsértése esetén alkalmazandó szankciórendszer.
- 34 Ezen indokokra tekintettel az előterjesztett kérdésekre azt a választ kell adni, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikkének (7) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá az olyan időtartamot előíró nemzeti rendelkezések hitelező általi megsértésének, amely időtartam alatt a hitelszerződés teljesítése nem kezdődhet meg, a nemzeti bíróság általi hivatalból történő vizsgálatára és szankciójára vonatkozó nemzeti eljárási szabályok.

A költségekről

- 35 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

A fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 14. cikkének (7) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

az olyan időtartamot előíró nemzeti rendelkezések hitelező általi megsértésének, amely időtartam alatt a hitelszerződés teljesítése nem kezdődhet meg, a nemzeti bíróság általi hivatalból történő vizsgálatára és szankciójára vonatkozó nemzeti eljárási szabályok nem tartoznak ezen irányelv hatálya alá.

Aláírások